Ilze Čakare
Sugu un biotopu jomas eksperta sertifikāta nr. 115
ilze.cakare@inbox.lv
tālr. +371 29430076

SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment"
Reģistrācijas nr. 40003374818
Skolas iela 10, dz. 8, Rīga, Latvija LV-1010

2015. gada 11. decembrī, Cēsīs

Eksperta atzinums Nr.115/21/2015

Par īpaši aizsargājamu upju biotopu šķērsojumiem Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica trasē

1. **Atzinums sagatavots par sugu un biotopu grupām:**

Vaskulārie augi, sūnas, bezmugurkaulnieku sugas: ziemeļu upespērlene (*Margaritifera margaritifera*) un biezā perlamutrene (*Unio crassus*) un biotopu grupām: tekoši saldūdeņi un alas, atsegumi un kritenes.

2. Informācija par apsekošanas vietu un apstākļiem.

Dabā apsekotas lielākās dabiskās netaisnotās upes vietās, kur plānoti šķērsojumi Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica izbūves trases A , B un C varianti.

Plānotās Rail Baltica trases posmi dabā apsekoti 2015. gada 28.jūnijā Lielā un Mazā Jugla, 6.jūlijā Liepupe, 11.jūlijā Pēterupe, 5. oktobrī Salaca, Vitrupe un Svētupe, bet 21. novembrī Ceraukste, Mēmele un Mūsa. Apsekojuma laikā ir gan saulainas, gan apmākušās dienas un dienas ar nelielu lietu. Laikapstākļi un veģetācijas attīstība jūnija beigās un jūlija sākumā ir optimāla, lai iegūtu iespējami pilnīgāku aizsargājamo dabas vērtību raksturojumu apskatītajā teritorijā, bet oktobrī un novembrī ūdensaugu flora ir maz redzama, vairāk konstatējami helofīti krastmalā. Tomēr arī oktobrī un novembrī ir iespējams novērtēt upju stāvokli, jo redzamas raksturīgās struktūras, funkcijas un procesi.

Dabā izstaigāti abi upes krasti līdz pamatkrasta kantes augšmalai un upes pret straumi visā plānotā Rail Baltica koridora teritorija 300m platumā un transporta infrastruktūras pārbūves teritorijas. Apsekošanai dabā atlasītas upes, kas uz ortofoto kartes šķērsojumu posmā ir ar dabisku tecējumu, nav izteikti meliorētas un taisnotas.

Apsekojamās teritorijas robežu noteikšanai dabā un īpaši aizsargājamo sugu atradņu fiksēšanai izmantots GPS aparāts Ashtech MobileMapper10 bez datu pēcapstrādes un korekcijas. Konstatētajiem aizsargājamajiem biotopiem aizpildītas Dabas aizsardzības pārvaldes sagatavotās upju biotopu kartēšanas un monitoringa anketas. Aizsargājamo sugu atradnes atzīmētas kā punktveida objekti.

3. Teritorijas dabas aizsardzības statuss.

Raila Baltica trase Vidzemē šķērso starptautiski nozīmīgu aizsargājamo teritoriju - Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu un divas Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīklā iekļautas teritorijas dabas liegumu "Salacas ieleja" un dabas parku "Vitrupes ieleja".

4. Atzinuma sniegšanas mērķis.

Atzinums sniegts ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma sagatavošanai projektā "Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas būvniecība".

5. Vispārīgas pētāmās teritorijas un piegulošās teritorijas raksturojums.

Rail Baltica trase šķērso Latvijas teritoriju virzienā no D uz Z no Bauskas līdz Salacgrīvai. Vidzemē ir izteikts upju tīkls, upes pieder Salacas, Gaujas un Daugavas ūdensbaseiniem. Visā teritorijā ir daudz taisnotu upju posmu. Zemgalē upju tīkls ir salīdzinoši mazāks, bet tāpat ir daudz meliorētu un taisnotu upju posmu.

6. Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas vai sugu grupas un nosacījumi to aizsardzībai.

Dabā konstatētas ar straujtecēm saistītas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. (1.tabula). Šķērsojumu izbūves vietās un lejpus tām iespējama būtiska ietekme uz sugu dzīvotnēm.

1.tabula. Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas.

Suga	**Statuss***	**Sastopamība**
Biezā perlamutrene *Unio crassus*	ĪA, SG 2, MK	Salacā minēta dabas aizsardzības plānā kā bieža un būtiska populācijas saglabāšanai A šķērsojuma vietā. Vitrupē visās šķērsojumu vietās. Aģē visās šķērsojumu vietās.
Upes micīšliemezis *Ancyllus fluviatilis*	ĪA, SG 2	Salacā A šķērsojums, Vitrupē visās šķērsojumu vietās
Upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis*	ĪA, SG 4	Vitrupē visās šķērsojumu vietās

*

ĪA – īpaši aizsargājama suga. 14.11.2000. MK noteikumi Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1.pielikums.

MK – suga, kuras aizsardzībai var veidot mikroliegumu. 18.12.2012. MK noteikumi Nr.940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" 1.pielikums.

SG – suga iekļauta Latvijas Sarkanajā grāmatā, kategoriju norāda skaitlis p: SG3 – 3.kategorija. Latvijas Sarkanā grāmata. 1.-6. sēj. 1996.- 2000. Rīga.

7. Konstatētie Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamie biotopi, biotopi ar specifiskām izplatības īpatnībām Latvijā un prasības to aizsardzībai.

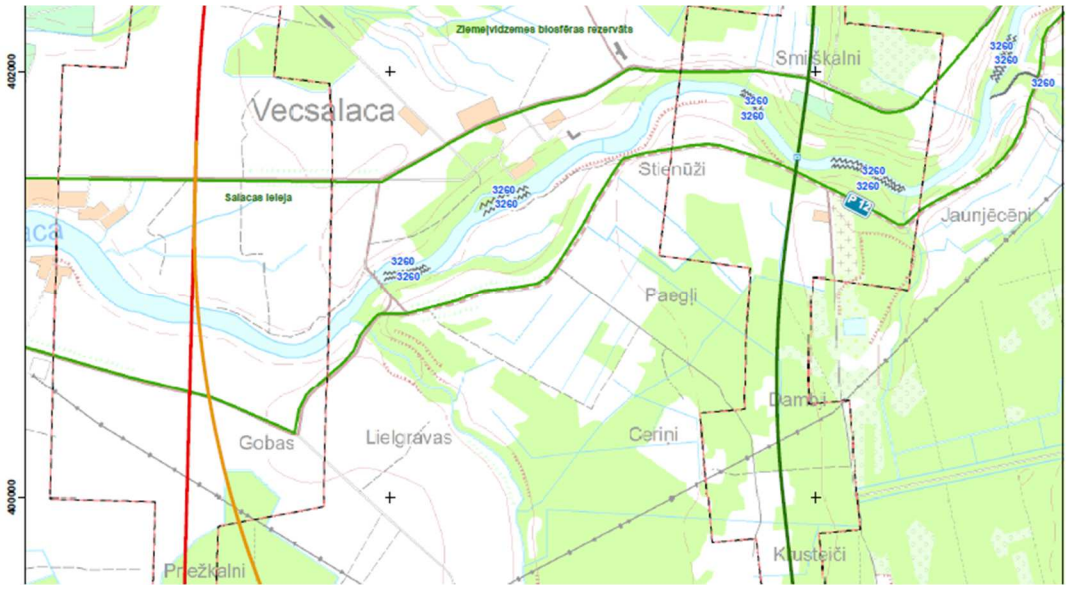
Aizsargājamo biotopu izvērtēšana veikta saskaņā ar MK noteikumu Nr. 421 no 05.12.2000. pielikumu "Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts ", MK noteikumu Nr.153 no 21.02.2006. "Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu" pielikumu un pēc metodikas, kas aprakstīta "Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā." Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums (2013) A.Auniņa red., Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp. Upēm atzīmēta atbilstība MK noteikumu Nr.118 no 12.03.2002. Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti 2.[1] pielikumu Prioritārie zivju ūdeņi sarakstam.

Izmantojot ortofoto konstatēts, ka trase šķērsos Daugavu posmā, kas ir mākslīgi izveidots uzpludinājums - Rīgas HES ūdenskrātuve. Daugava šajā šķērsojuma vietā nevar tikt uzskatīta par dabisku un neatbilst aizsargājamam biotopam. Tomēr darbu risinājumu izvēlē jāņem vērā, ka gan augšpus Rīgas HES ūdenskrātuves, gan lejpus tās upei ir pietiekami labi saglabājušies dabiski posmi, kas var atbilst aizsargājamam biotopam un ietekme uz kuriem var būt īpaši būtiska šķērsojuma izbūves laikā, kā arī saglabāties trases ekspluātācijas laikā.

Visos dabā apsekotajos upju posmos konstatēti ES aizsargājamā biotopa "*3260 Upju straujteces un dabiski upju posmi*" abi varianti dažādā kvalitātē. Tikai Vitrupes krastā konstatēts "8220 *Smilšakmens iežu atsegumi*". Konstatētie aizsargājamie biotopi atbilst Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopiem.

<u>Salaca</u>

Salacas upi šķērso visas Rail Baltica piedāvātās alternatīvas – A alternatīva, B alternatīva un C alternatīva (turpmāk – A, B, C). B C šķērso upi 20 m attālumā viena no otrasfakti, tāpēc Salaca apsekota divās vietās (1.attēls).

1.attēls. Salacas šķērsojums B alternatīva (sarkans), A alternatīva (zaļš) un C alternatīva (dzeltens). Avots: SIA ELLE

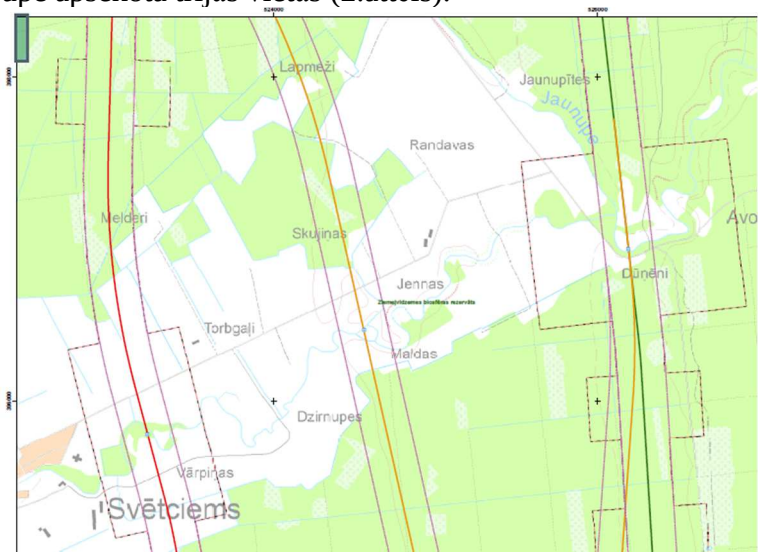
Apsekotā teritorija ietilpst Natura 2000 aizsargājamajā teritorijā dabas parkā "Salacas ieleja" LV0302200. Visā teritorijā Salacas upe atbilst "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*". Samērā labas kvalitātes aizsargājams biotops ir upe A šķērsojuma vietā, kas atbilst 3260 biotopa 1. variantam. Te ir gari straujteču posmi, upe tek caur izteiktu ieleju ar stāvām krasta nogāzēm un plašām palienēm. Upē ir Salacai raksturīgais palielinātais krasta un ūdensaugu daudzums, izveidojušās plašas ezera meldru *Scirpus lacustris* audzes, kopējais aizaugums vietām sasniedz pat 60 %. Šķērsojuma izbūvei būs būtiska negatīva ietekme uz ielejas vienotību gan izbūves, gan ekspluatācijas laikā. Nedaudz mazāka, tomēr arī būtiska ietekme uz upi sagaidāma B un C šķērsojuma vietā, jo te ieleja vairs nav tik izteikta, krastos ir lauksaimniecības zemes un apbūve. Šajā šķērsojuma vietā izbūvēti nēģu tači. Upe atbilst biotopa 3260 1.variantam samērā labā kvalitātē, jo tās aizaugums ir mazāks, tikai ~30% nekā augstāk pa straumi.

Atbilstošie Latvijā īpaši aizsargājamie biotopi ir "5.1. Akmeņu sakopojumi upēs", "5.5. Hildenbrandijas *Hildenbrandia rivularis* audzes upēs", "5.7. Avotsūnu *Fontinalis* un krasta garknābītes *Rhynchostegium riparioides* audzes upēs", "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi".

Salaca no Iģes grīvas līdz grīvai noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

Svētupe

Svētupi dažādās vietās šķērso visas Rail Baltica piedāvātās alternatīvas,, tāpēc upe apsekota trijās vietās (2.attēls).

2.attēls. Svētupes šķērsojums B (sarkans), A (zaļš) un alternatīvie risinājumi C (dzeltens). Avots: SIA ELLE

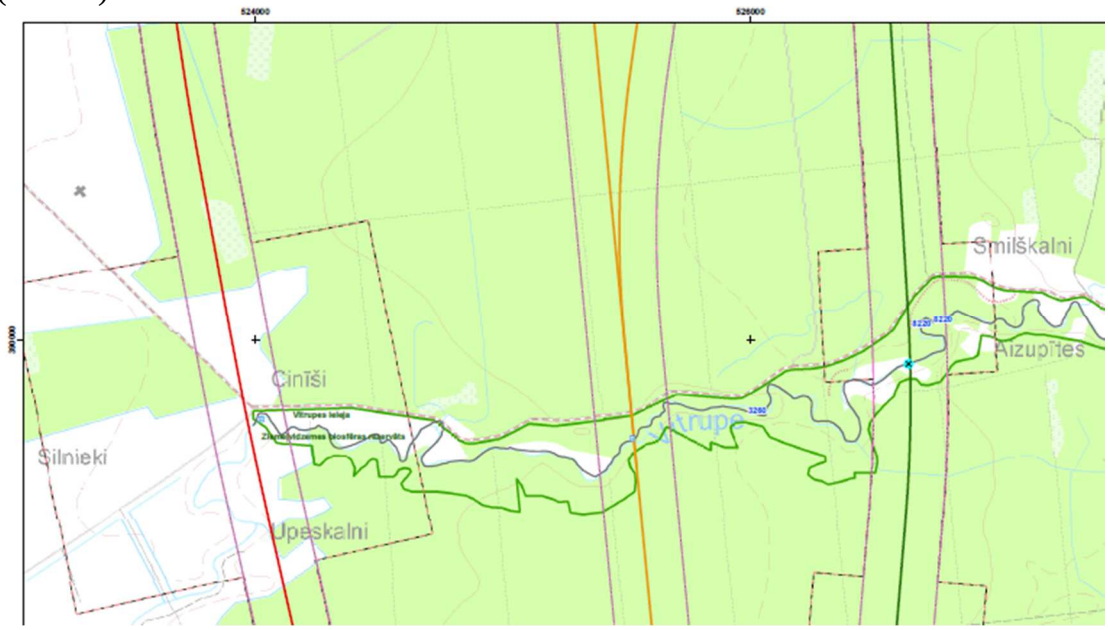
Visā teritorijā Svētupe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi". Šķērsojumu vietās upe tek pa nelielu šauru ieleju ar izteiktu krasta kranti un palienes daļu, kas apaugusi ar melnalkšņu un baltalkšņu audzēm. Upe ielejā izteikti meandrē. Ārpus ielejas pārsvarā ir samērā intensīvi apsaimniekotas meliorētas lauksaimniecības zemes un viensētas. Visās šķērsojuma vietās tiks pārtraukta upes ielejas vienotība, jo tilta izbūvei būs

nepieciešama ielejas koku nociršana. Tikai A šķērsojuma vietā (te arī viena no alternatīvajām pieslēgšanās vietām) ir izteikts stāvkrasts upes kreisajā krastā, kura pakājē atsedzās vairāki avoti, kas atbilst "7160 *Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi*". Uz ļoti stāvās krasta nogāzes izveidojušies mālaini smilšu atsegumi, kas imitē smilšakmens atsegumus un uz kuriem satopamas tiem raksturīgā veģetācija, piemēram sūnas *Didymodon* sp. un *Pellia endiviifolia*. Upe stāvkrasta pakājē ir sekls straujteces posms ar oļainu grunti. Tāpēc vislielākā nelabvēlīgā ietekme uz upi šķērsojuma izbūves un ekspluatācijas laikā paredzama tieši A variantā.

Svētupe no Pāles līdz grīvai noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

Vitrupe

Vitrupi šķērso visi A, B, un C trases varianti, tāpēc upe apsekota trijās vietās (3.attēls).

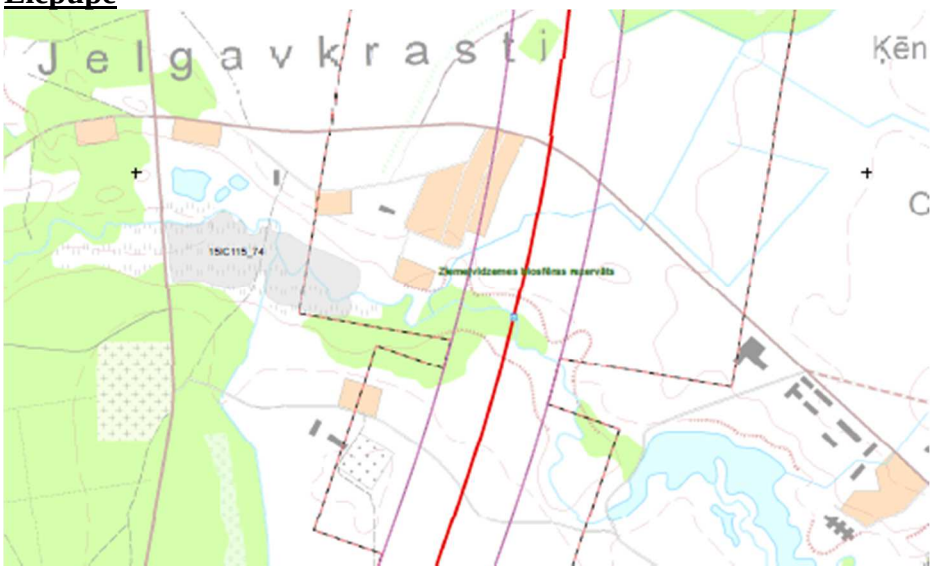
3.attēls. Vitrupes šķērsojums B (sarkans), A (zaļš) un C (dzeltens). Avots: SIA ELLE

Vitrupes šķērsojumi ietekmēs Natura 2000 teritoriju dabas liegumu "Vitrupes ieleja". Visā teritorijā Vitrupe atbilst "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 1. variantam samērā labā kvalitātē un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi", bet posmiem arī "5.4. Sārtaļģu batrahospermu *Batrachospermum* audzes upēs" un "5.7. Avotsūnu *Fontinalis* un krasta garknābītes *Rhynchostegium riparioides* audzes upēs". Upes gultnē ir daudz oļu un laukakmeņu sakopojumu, kā arī nelielas smilšu sēres. Kvalitāti pazemina sakritušo koku daudzums. Nozīmīgākais posms ir B šķērsojuma vietā, jo te upes ielejā atsedzās īpaši aizsargājamie "8220 *Smilšakmens atsegumi*". Upes labajā krastā ielejas nogāze ir atvirzījusies no upes, bet pie ūdens saglabājušies divi ~5-6m augsti un 35 m gari sarkanā smilšakmens atsegumi, bet uz kreisā krasta pie upes stāvās nogāzes veidojas vairāki sīkāki no 1.5 – 2,5 m augsti un 3-5 m gari smilšakmens atsegumu laukumi. Pastiprinoties nogāžu procesiem Vitrupes kreisajā krastā sagaidāma jaunu smilšakmens atsegumu atklāšanās. Šķērsojuma izbūve A trasē būtiski ietekmēs ielejas vienotību. Upes ielejas dabas vienotības saglabāšana būtisks ir arī posms C, jo šķērsojuma izveide šajā vietā sašķels

dabiskās ielejas mežaino teritoriju. Vismazāko ietekmi atstās šķērsojuma izbūve B variantā, jo te upes ieleja ir sašaurinājusies līdz tiešajam upes krastam un mežus upes krastos nomaina lauksaimniecības zemes.

Vitrupe no Ķirbižiem līdz grīvai ir noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

Liepupe

4.attēls. Liepupes šķērsojums B (sarkans). Avots: SIA ELLE

Liepupes šķērsojums nepieciešams tikai B variantā (4.attēls). Visā teritorijā Liepupe atbilst "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi". Upe tek pa plašu lēzenu ieleju, kas ir daļēji meliorēta, tomēr joprojām applūstoša un upes krastos izveidojušies necaurejami krūmāji un augsto lakstaugu slīkšņas. Lai gan upe saglabājusi dabisku tecējumu, tās kvalitāte nav augsta. Upē ir izteikts aizaugums ar helofītiem un nimfeīdiem, te dominē parastā miežabrāļa *Phalaris arundinacea* audzes un dzeltenā lēpe *Nuphar lutea*. Krastu izskalojumi ienes upē augsni, bet ūdens kvalitāti negatīvi ietekmē arī dīķis virs šī posma. Straumes ātrums Liepupē ir neliels, un tas neveicina ūdens bagātināšanos ar skābekli. Jāsecina, ka šķērsojuma izbūve var atstāt ietekmi uz upi kā aizsargājamu biotopu, taču tā nebūs būtiska, ja vien darbu laikā netiks veicināti augsnes noskalojumi no krastiem.

Aģe

Aģes šķērsojums nepieciešams tikai B un koriģētā A variantā (5.attēls).

5.attēls. Aģes šķērsojums B (sarkans), A koriģēts (zils). Avots: SIA ELLE

Visā teritorijā Aģe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 1. un 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi". Upe tek pa nelielu ieleju ar stāvu kreisā krasta nogāzi un plašu applūstošu labā krasta palienes daļu. Upei saglabājusies dabiskā gultne ar izteiktiem meandru lokiem. Upes krastos ir nelielas melnalkšņu audzes, bet nedaudz tālāk sākas intensīvi apsaimniekotas lauksaimniecības zemes. Šķērsojumu izbūve negatīvi ietekmēs upes ielejas vienotību, jo tiks sadalīta jau tā samērā niecīgā meža josla gar upi.

Aģe no Mandagas līdz grīvai ir noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

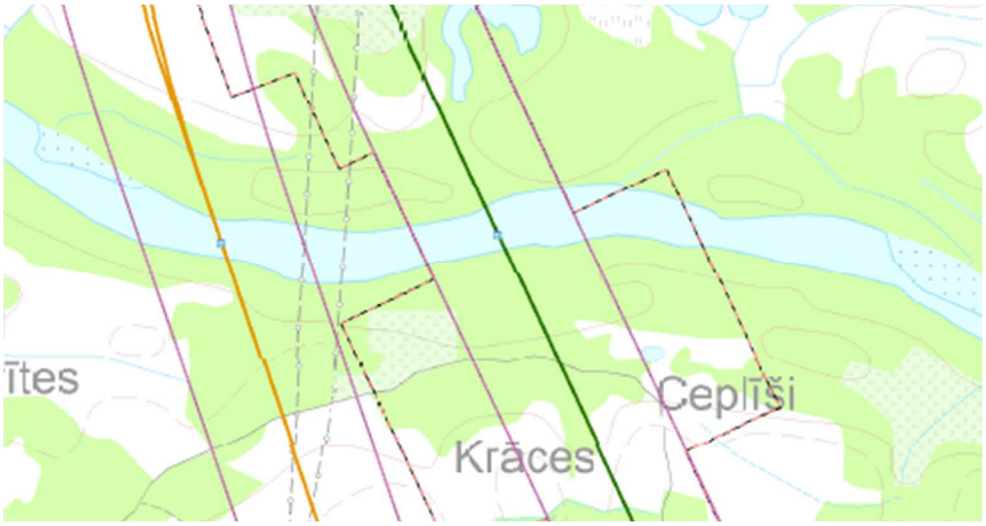
Pēterupe

Visā teritorijā Pēterupe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 1. un 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*". Upe līkumo pa nelielu ieleju. Ielejas nogāzēs un palienē ir meži un applūstošas pļavas. Ārpus ielejas ir intensīvi izmantotas lauksaimniecības zeme un meži. Upes šķērsojuma izbūve negatīvi ietekmēs ielejas vienotību.

Pēterupe visā garumā ir noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

Gauja

Gaujas šķērsojuma vietās upe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (6.attēls).

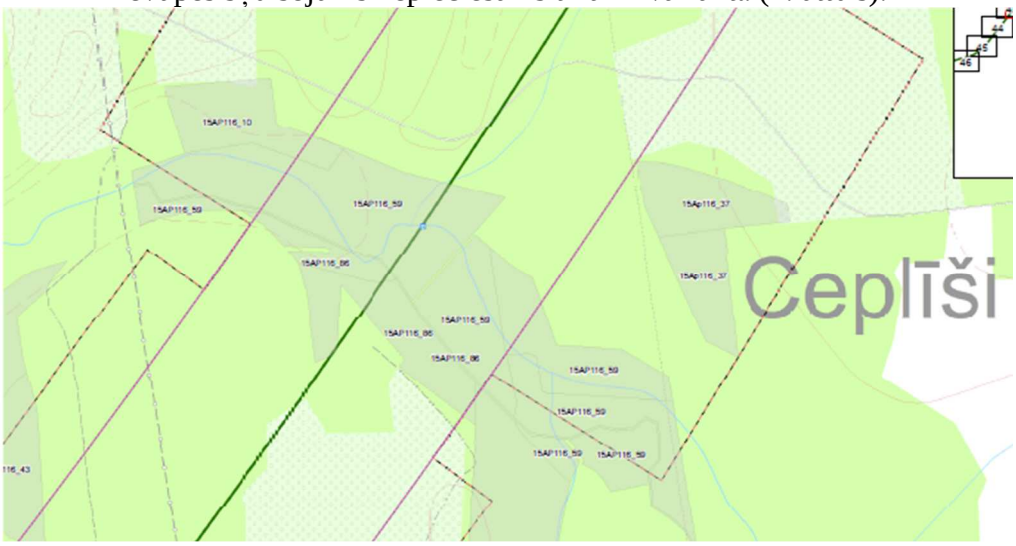
6.attēls. Gaujas šķērsojums C (dzeltens), A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Šķērsojuma vietās Gaujai ir izteikta plaša ieleja ar applūstošām palienes daļām. Šķērsojuma A variants skar arī vecupju kompleksu Gaujas labajā krastā. Abos šķērsojuma variantos paredzama būtiska ietekme uz upi būvniecības laikā. Patstāvīgi negatīva saglabāsies upes ieleju fragmentējošā ietekme uz ekoloģisko procesu kopumu Gaujas ielejā.

Gauja no Inčukalna pagasta tilta līdz grīvai ir noteikta kā karpveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

Krievupe

Krievupes šķērsojums nepieciešams tikai A variantā (7. attēls).

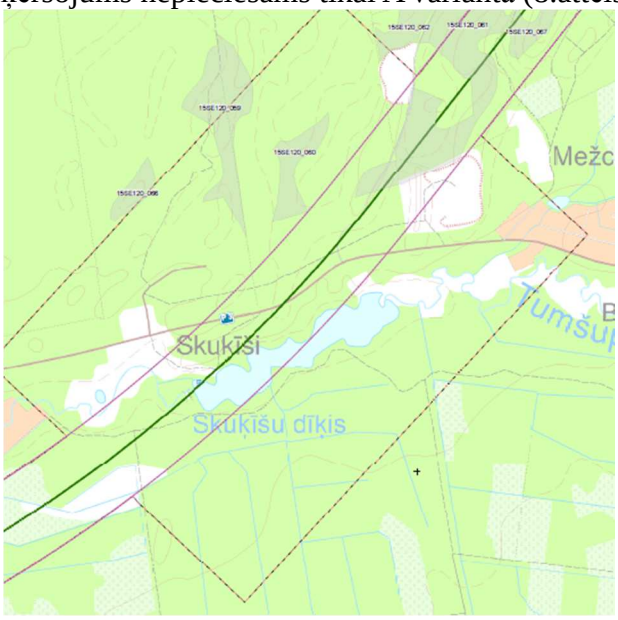
7.attēls. Krievupes šķērsojums A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Visā teritorijā Krievupe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi". Upe tek pa nelielu ieleju ar stāvu kreisā krasta nogāzi. Upei saglabājusies dabiskā gultne ar izteiktiem meandru lokiem. Upes krastos ir lieli mežu masīvi. Šķērsojumu izbūve negatīvi ietekmēs upi, jo

tiks palielināta notece no augsnes gan būvdarbu, gan ekspluatācijas laikā, jo meža vietā būs nepieciešams uzturēt klajumu.

Tumšupe

Tumšupes šķērsojums nepieciešams tikai A variantā (8.attēls).

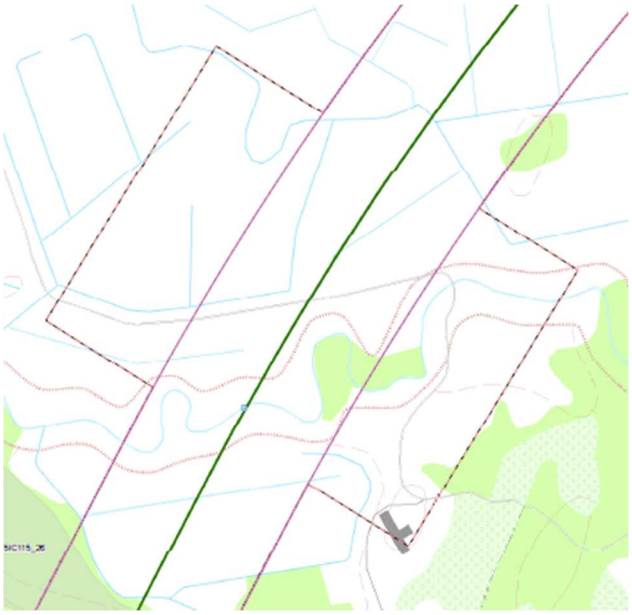
8.attēls. Tumšupes šķērsojums A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Tumšupes šķērsojums plānots vietā, kur uz upes ir Skuķīšu HES uzpludinājums (8.attēls). Zem uzpludinājuma upe atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. Upju straujteces un dabiski upju posmi". Tā kā tieši šķērsojuma vietā ir HES uzpludinājums, tad šķērsojuma izbūve aizsargājamu biotopu neietekmēs. Izbūves laikā iespējama negatīva ietekme uz upes lejteci, ja darbu laikā tiks uzduļķots un nonest ar straumi uz leju dīķī nosēdies materiāls.

Tumšupe no Allažmuižas līdz grīvai ir noteikta kā lašveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo zivju dzīvesvietu.

Lielā Jugla

Lielās Juglas šķērsojuma vietā atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (9.attēls).

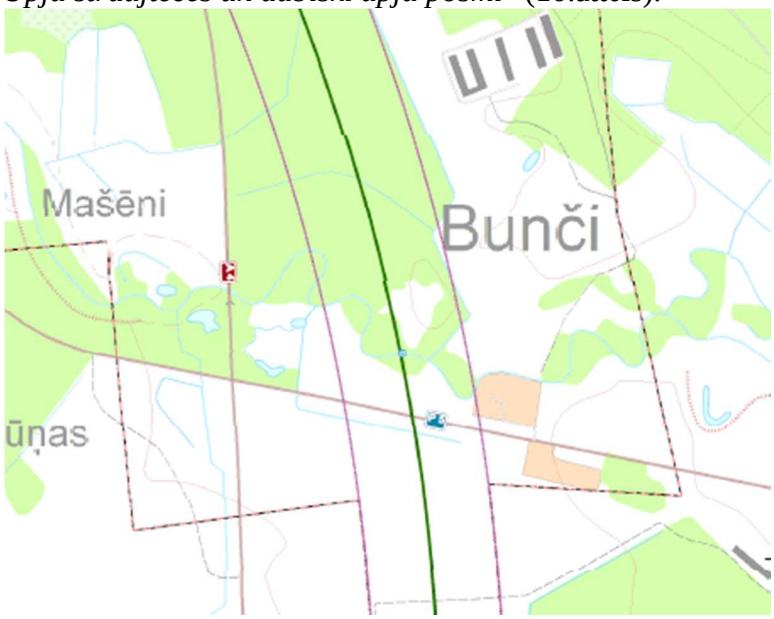
9.attēls. Lielās Juglas šķērsojums A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Šķērsojuma vietā Lielā Jugla ir lēna, ūdensaugiem aizaugusi upe, Tās krastos ir meliorēti zālāji un daļa teritorijas aizaug ar krūmiem. Upes gultne ir saglabājusies dabiska ar plašiem meandru līkumiem. Šķērsojumam nav paredzama būtiska ietekme uz upi, nozīmīgākā ietekme var būt izbūves laikā, jo pastiprināsies krastu noskalojumi.

Lielā Jugla no Zaķmuižas līdz Juglas ezeram ir noteikta kā karpveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

<u>Mazā Jugla</u>

Mazā Jugla šķērsojuma vietā atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (10.attēls).

10.attēls. Mazās Juglas šķērsojums A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Šķērsojuma vietā Mazā Jugla ir lēna, ūdensaugiem aizaugusi upe. Mazās Juglas kreisajā krastā ir meliorēti zālāji un daļa teritorijas aizaug ar krūmiem. Upes līkumi un labais krasts ir pārplūstošu necaurejamu krūmāju audzes ar blīvu ievu *Padus avium* pamežu. Upes gultne ir saglabājusies dabiska ar plašiem meandru līkumiem. Šķērsojumam nav paredzama būtiska ietekme uz upi, nozīmīgākā ietekme var būt izbūves laikā, jo pastiprināsies krastu noskalojumi.

Mazā Jugla no Dobelniekiem līdz Juglas ezeram ir noteikta kā karpveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

Ceraukste

Ceraukste B šķērsojuma vietā atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (11.attēls).

11.attēls. Ceraukstes šķērsojums B (sarkans) un A (zaļš). Avots: SIA ELLE

B šķērsojuma vietā Ceraukste ir lēna upe ielejā ar stāvām nogāzēm. Nogāzes un palienes daļa apaugusi ar melnalkšņiem *Alnus glutinosa*. Ceraukstes šķērsojuma B variants sadalīs upes ieleju un ietekmēs vienoto ekoloģisko procesu norisi. Šajā vietā upē jau ir negatīva ietekme no valsts nozīmes autoceļa šķērsojuma. A šķērsojuma vietā upe ir taisnota un neatbilst aizsargājamam biotopam.

Mēmele

Mēmele šķērsojuma vietā atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (12.attēls).

12.attēls. Mēmeles šķērsojums B (sarkans), C (dzeltens) un A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Šķērsojuma vietā Mēmele ir plata, ūdensaugiem intensīvi aizaugusi upe. Upē ir izteiktas lielas ezera meldra *Scirpus lacustris* virsūdens un zemūdens lapu audzes. Upes krastos ir applūstošas palienes un dažāda stāvuma izteiktas krata nogāzes. Vislielākā iespējamā negatīvā ietekme sagaidāma šķērsojuma izbūves laikā, jo tiks veicināta krasta augsnes noskalošanās. Tā kā ārpus upes ielejas ir plašas intensīvi lauksaimniecībā izmantotas zemes, tad upes ielejas meži ir būtiski upes ekoloģiskās kvalitātes saglabāšanai.

Mēmele visā garumā ir noteikta kā karpveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

<u>Mūsa</u>

Mūsa šķērsojuma vietā atbilst ES aizsargājamam biotopam "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" 2.variantam un Latvijā īpaši aizsargājamam biotopam "5.18. *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" (13.attēls).

13.attēls. Mūsas šķērsojums A (zaļš). Avots: SIA ELLE

Šķērsojuma vietā Mazā Jugla ir lēna, ūdensaugiem aizaugusi upe. Mazās Juglas

kreisajā krastā ir meliorēti zālāji un daļa teritorijas aizaug ar krūmiem. Upes līkumi un labais krasts ir pārplūstošu necaurejamu krūmāju audzes ar blīvu ievu *Padus avium* pamežu. Upes gultne ir saglabājusies dabiska ar plašiem meandru līkumiem. Šķērsojumam nav paredzama būtiska ietekme uz upi, nozīmīgākā ietekme var būt izbūves laikā, jo pastiprināsies krastu noskalojumi.

Mūsa no valsts robežas līdz grīvai ir noteikta kā karpveidīgo zivju ūdeņi, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

8. Secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai.

Apsekojuma laikā šķērsojumu vietās konstatētas īpaši aizsargājamas sugas: biezā perlamutrene *Unio crassus* Salacā, Vitrupē un Aģē, upes micīšgliemezis *Ancyllus fluviatilis* Salacā un Vitrupē, bet upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis* Vitrupē. Šīs sugas liecina par upes labu un augstu kvalitāti, tāpēc šķērsojumu izbūves ietekme uz šīm upēm būs būtiska visos plānotajos posmos.

Kā Eiropas Savienībā aizsargājams biotops "3260 *Upju straujteces un dabiski upju posmi*" ir izdalīti upju posmu visi šķērsojumi Salacā, Svētupē, Vitrupē, Liepupē, Aģē, Pēterupē, Gaujā, Krievupē, Lielajā un Mazajā Juglā, Mēmelē un Mūsā. Ceraukstē aizsargājams biotops ir tikai šķērsojums zem šosejas tilta. Tumšupē šķērsojums plānots pa HES uzpludinājumu, kas neatbilst aizsargājamam biotopam, tomēr ietekme var būt uz upes posmu lejpus uzpludinājuma, kur aizsargājamais biotops ir izdalīts. Vislielākā negatīvā ietekme uz upēm paredzama būvniecības laikā, kad pa straumi uz leju var tikt nonesti noskalojumi no krastiem, kas būtiski pastiprinās upju eitrofikāciju. Būtiski negatīva ilgtermiņā būs arī upju ieleju fragmentācija, jo šķērsojumi izraisīs pārrāvumu upes ielejā kā vienotā ekoloģiskajā koridorā. Īpaši nozīmīgi tas ir Salacas un Vitrupes ielejās, kur ieleju aizsardzībai izveidotas īpaši aizsargājamās teritorijas.

Vitrupes krastos (A šķērsojums) ir konstatēts Eiropas Savienībā aizsargājams biotops "8220 Smilšakmens atsegumi". Vitrupes kreisajā krastā notiek jaunu atsegumu veidošanās. Šķērsojuma izbūve apturēs vai paātrinās dabiskos nogāzu procesus, kas šajā vietā nav vēlams.

Kā lašveidīgo zivju ūdeņi ir noteikti posmi Salacā, Svētupē, Vitrupē, Aģē, Pēterupē, Tumšupē, bet kā karpveidīgo zivju ūdeņi noteikti posmi Gaujā, Lielajā un Mazajā Juglā, Mēmelē un Mūsā, tāpēc šķērsojuma izpildes risinājumu izstrādes laikā vēlams novērtēt arī potenciālo izbūves risinājumu ietekmi uz upi kā lašveidīgo un karpveidīgo zivju dzīvesvietu.

Atzinums sagatavots uz 13.lp.

Ilze Čakare /I.Čakare/
Sertifikāts Nr. 115 izsniegts 16.04.2014.

Eksperte par sugu grupām: vaskulārie augi, sūnas, bezmugurkaulnieku sugas: ziemeļu upespērlene (*Margaritifera margaritifera*) un biezā perlamutrene (*Unio crassus*) un biotopu grupām: meži un virsāji, purvi, zālāji, stāvoši saldūdeņi, tekoši saldūdeņi, alas, atsegumi un kritenes.